

Az igazi Gossip Girl a bíróságon

A Wagatha Christie per tanulságai a közösségi médiában posztolás jogi következményeivel kapcsolatban

KOVÁCS HELGA¹

A Wagatha Christie per az angol rágalmazási jog legújabb emblemikus darabja. A bizonyítás nehézségei felvetették az elektronikus kommentek néhány jogi problémáját. A közösségi médiában a rendkívül heterogén felhasználói tömeget nem szerencsés a hagyományos sajtó átlagolvasójaként elképzelni. A bíróságok felismerik, hogy a platformok használata eltérő olvasói szokásokat teremtett, és ennek eltérő jogi következményei is lehetnek. A nyilvános tartalmak laikus előállítóinak jogi felelőssége azonban bizonytalan. Tipikusan ilyen probléma az online platformokat kereskedelmi marketing céllal használó influenszerek és a közszereplés közötti kapcsolat, valamint a közügyek vitáját érintő tartalmak jogi értékelése.

Kulcsszavak: rágalmazás, bizonyítékok értékelése, közérdekű ügyek, influenszer, bejegyzés

The Real Gossip Girl in Court

Lessons from the Wagatha Christie trial regarding the legal consequences of posting on social media

The Wagatha Christie case is the latest emblematic piece of English defamation law. The difficulties of proof have raised some of the legal problems of electronic comments. The extremely heterogeneous user base of social media is not to be confused with the average reader of the traditional press. The courts recognise that the use of platforms has created different reading habits and this may have different legal consequences. However, the legal liability of lay producers of public content is uncertain. Typically, such

¹ Tanácselnök, Fővárosi Ítéletábla; doktori hallgató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, e-mail: helga.m.kovacs@gmail.com

problems are the relationship between influencers who use online platforms for commercial marketing purposes and public appearances, and the legal assessment of content that concerns the debate of public affairs.

Keywords: defamation, assessment of evidences, public affairs, influencer, comment

Bevezetés

2012. december 17-én véget ért a *Gossip Girl* című, 2007-ben indult amerikai televíziós drámasorozat. A maga idejében hatalmas népszerűségnek örvendő szériának csak az utolsó epizódjában derült ki, hogy kit rejt a történet mesélője, a *Gossip Girl* álnevű blogger, aki kifürkészte és felfedte a fényűző életet élő manhattani fiatalság magánéleti titkait, és akinek írásait minden helybéli izgatottan olvasta. Bár a „sokat tudó ismeretlen személy” jelenlétén alapuló feszültségre sok irodalmi alkotás épült *A jó katonától* (Ford Madox Ford) *Az Ackroyd-gyilkosságon keresztül* (Agatha Christie) *A Bridgerton család* Lady Whistledownjáig (Julia Quinn), néha a valóság is produkál hasonló esetet.

A médiában Wagatha Christie perként híressé vált ügy két valódi celebritás, Rebekah Vardy és Coleen Rooney között folyt 2020 júniusa és 2022 júliusa között. Mindketten az angol labdarúgó-válogatott egy-egy tagjának (Jamie Vardynak, illetve Wayne Rooneynek) feleségeként váltak híressé a médiában. Az „angol futballistafeleség” irigylet címhez számos, a „siker, pénz, csillogás” körül forgó sztereotípiát tapad. A sajtó *WAGS (wives and girlfriends)* elnevezéssel illeti őket, minden lépésüket követi, és míg a férfiak jellemzően az újságok végén található sportrovat főszereplői, addig a címlapok a feleségek és barátnők életének mindennapi eseményeit találják. Minden, amit tesznek, vagy velük történik, óriási médiaérdekklődésre tart számot, amit gyakran meg is lovagolnak, influenszerként viselkednek, reklámoznak, tv-show-kban szerepelnek vagy jótékonykodnak. A különböző közösségi felületeken több száz ezres, akár millió felüli követőjük van. Sajátos hierarchiájukban van néhány királynő és persze trónkövetelők is, akik közül néhányan sok mindenre hajlandók azért, hogy magukra vonják a média és az abból tájékozódó tömegek figyelmét.

A Wagatha Christie per nemcsak azért lett az angol rágalmazási jog legújabb emblemikus darabja, mert főszereplői közismert média- és televíziós személyiségek voltak, hanem azért is, mert a bizonyítás kérdései és egyes lépései felszínre hozták a közösségi médiában megjelenő elektronikus bejegyzések néhány jogi problémáját. Másfelől a pertörténetben annyi – néha a komikum határát súroló – csavar keletkezett, amennyi három másik perhez is elég lett volna, így a média is kaján örömmel vetette rá magát az ügyre. A részletek figyelmes tanulmányozása és az ítélet olvasása után nyilvánvalóvá válik, hogy a jó hírnév és becsület védelmét szolgáló jogi eljárásokban az igazságos döntés

nagyban annak függvénye, hogy sikerül-e az emberi tényezőt az eljárási formalizmus mögül előcsalogatni és annak elébe helyezni.

Az ügy tényállása

A *wag-queen*ként emlegetett Coleen Rooney 2016–2017 körül észlelte, hogy az általa használt két (nyilvános hozzáférése és privát) Instagram-fiók közül a privát fiókjáról rendszeresen hírek szivárognak ki és egy bulvárlapban jelennek meg. Egy ideig figyelte az eseményeket, majd úgy döntött, kinyomozza, ki szivárogtatja ki a történeteket a médiának. Ennek során 2019-ben privát fiókjának – egy személy kivételével – valamennyi követőjét letiltotta, majd öt hónapon keresztül különböző kitalált történeteket tett közzé a családi életéről. A bejegyzések hitelesnek tűntek, mert ügyelt arra, hogy azok valamilyen módon kapcsolódjanak magánéletének a nyilvánosság elé tárt eseményeihez.² A hamis tartalmú bejegyzések valamivel később, sajtócikk formában rendre megjelentek a *Sun* magazinban és annak online kiadásában.

Ezután Coleen Rooney 2019 októberében a Twitteren, a Facebookon és nyilvános Instagram-fiókjában bejegyzést tett közzé, amelyben beszámolt a történetekről.³ Mondandóját a következőkkel zárta: „Mentettem és képernyőképet készítettem az összes eredeti történetről, amely egyértelműen arra utal, hogy csak egyvalaki látta őket. Ez pedig ... Rebekah Vardy fiókja.”

A leleplező poszt felrobbantotta a közösségi médiát, és az érintettek közösségi oldalait elárasztották a különböző tartalmú bejegyzések.⁴ A közvélemény jelentős része Rebekah Vardy ellen fordult, gyűlölködő, gyalázkodó kommentek alanyává vált, személyét és

² Például korábban, négy fiúgyermek anyjaként, többször nyilatkozott, hogy szeretne egy kislányt is a családba, ezért azt posztolta, hogy Mexikóba utazott egy olyan orvosi eljárás tanulmányozására, amelyben a szülők megválaszthatják a születendő gyermekek nemét. Más alkalommal azt tette közzé, hogy egy trópusi vihar elárasztotta új családi házuk pincéjét; vagy hogy külföldön játszó férje hazatérését megünneplendő, féktelen bulit tartott a celebvilág egyik kedvelt szórakozóhelyén, amivel megbotránkoztatta a többi vendéget.

³ A 2019. október 9-i poszt szövege a következő volt: „Néhány éve valaki, akiben megbíztam, hogy kövessen személyes Instagram-fiókomon, folyamatosan tájékoztatja a *Sun* újságot privát bejegyzéseimről és történeteimről. Nagyon sok információt adtak át nekik rólam, a barátaimról és a családomról – mindezt az engedélyem és a tudtom nélkül. Miután hosszú ideig próbáltam kitalálni, ki lehet, különböző okok miatt felmerült bennem a gyanú. Hogy ezt bebizonyítsam, egy ötletem támadt. EGY fiók kivételével mindenkit letiltottam, hogy megtekinthesse Instagram-történeteimet. (A privát fiókomon lévők bizonyára azon töprengtek, hogy miért nincsenek ott történetek egy ideje.) Az elmúlt öt hónapban hamis történetek sorozatát tettem közzé, hogy megnézzem, bekerültek-e a *Sun* újságba. És tudjátok, mi történt? Megtették! A sztori a mexikói nemválasztásról, a tv-hez való visszatérésemről szóló történet, majd a legújabb sztori az új házam pincéjéről. Nehéz volt magamban tartani, és egyáltalán nem kommentálni, különösen, hogy a történetek kiszivárogtak. Most már biztosan tudom, hogy melyik fióktól/személytől származott. Mentettem és képernyőképet készítettem az összes eredeti történetről, amelyek egyértelműen azt mutatják, hogy csak egy személy látta őket. Ez pedig ... Rebekah Vardy fiókja.”

⁴ Coleen Rooneynek 2022-ben az Instagramon 900 000, a Twitteren 1 200 000, a Facebookon 950 000 követője volt (Vardy v. Rooney [2022] EWHC 2017 [QB] 2022. július 29-i döntés [második döntés]),

családját is kíméletlenül meghurcolták. A sajtó mindezt élénken követte, közvetítette, és onnan ered a Wagatha Christie elnevezés is.

Rebekah Vardy 2020-ban rágalalmazási keresetet indított Coleen Rooney-val szemben, azt állítva, hogy a bejegyzés súlyosan sértette jó hírnevét, komoly károkat okozva neki.

Az első döntés a kereset alkalmasságáról

Az ügy a rágalalmazási jogviták szokásos gyakorlata szerint azzal kezdődött, hogy a bíróság előzetes (közbenső) meghallgatást tartott, majd annak eredményeként állást foglalt az előzetes kérdés, a rágalmazás törvényi tényállási elemeinek fennállásáról.⁵ Az Angliában és Walesben 2013-ban kihirdetett Rágalalmazási törvény (*Defamation Act*) a „rágalmazó” jelentését nem határozza meg,⁶ de az ítélkezési gyakorlat kialakított bizonyos szempontokat ennek megállapításához. Egy kijelentés akkor minősül rágalmazónak, ha lealacsonyítja a felperest a társadalom helyesen gondolkodó tagjai szemében, vagy hátrányosan befolyásolja más emberek hozzáállását a felpereshez.⁷ Ennek megítéléséhez a bíróságnak első lépésként meg kell határoznia a sérelmesnek tartott szöveg jelentéstartalmát. A bíróság előzetes kérdésként tehát a szavak természetes és hétköznapi jelentésével foglalkozott.

Az ügy bírója mindenekelőtt felidézte a Koutsogiannis v. Random House Group ügyben⁸ eljáró bírónak a releváns értékelési szempontokról adott összefoglalóját. Közülük kifejezett jelentőséget tulajdonított azoknak, amelyek arra intik a bírót, hogy kerülje el a szöveg elemzésének túlzott részletezését, az erőltetett vagy észszerűtlen (okszerűtlen) jelentéstartalom megállapítását. Hangsúlyozta, hogy a közösségi médiában elhelyezett bejegyzés sajátosságai – annak rövideége és a közzététel helye – befolyásolják a tartalommeghatározást.⁹

A bírói értékelés egyik legérdekesebb eleme az, ahogyan a közösségi oldalak olvasóinak olvasási szokásait leírja. A bíró abból indult ki, hogy a rágalalmazási esetjog gyakorlatára építő bíróságok az online közösségi oldalakon elhelyezett szövegekkel kapcsolatban továbbbi sajátosságokat is figyelembe vesznek. Eljárásuk azon a meggyőződésen alapul, hogy

7. bekezdés. Vardy követőtábor az Instagramon ebben az időben valamivel meghaladta a 300 000 főt. A bejegyzést 2021-ig a Twitteren több mint 30 millióan látták, és több mint 11 millióan lájkolták.

⁵ Vardy v. Rooney [2020] EWHC 3156 (QB) 2020. november 20-i döntés (első döntés).

⁶ A törvény 1. szakaszának (1) bekezdése arra az esetre állapítja meg a közlés becsületsértő jellegét, ha annak közzététele a felperes hírnevében súlyos kárt okoz vagy okozhat.

⁷ A meghatározás Lord Atkinnek a Sim v. Stretch (1936) ügyben hozott döntéséből ered (2 All ER 1237, 1240). A joggyakorlat összefoglalása és továbbfejlesztése: Thornton v. Telegraph Media Group Ltd. (2011) 1 WLR 1985, Lachaux (Respondent) kontra Independent Print Ltd and another (Appellants) ügy, Trinity Term [2019] UKSC 27 Amersi kontra Leslie ügy [2023] EWHC 1368 (KB), [143]–[163], Miller and Power kontra Turner ügy [2023] EWHC 2799 (KB).

⁸ Panagiotis Koutsogiannis v. The Random House Group Ltd. [2019] EWHC 48 (QB) [12], Koutsogiannis-ügy.

⁹ Első döntés.

az ilyen olvasók szövegértésének és értelmezésének jellemzői eltérnek a hagyományos papíralapú, de még az online sajtó olvasóinak jellemző tulajdonságaitól is.

A bírónak olyan átlagolvasót kell vizionálnia, aki olvasás közben viszonylag gyorsan „görgeti” az üzeneteket. Mivel a reakciója egyértelműen elsőbenyomás-alapú és mulandó, gyorsan azonosítja az általa a szövegnek tulajdonított tartalmat, majd továbblép. Nincs a közelében senki, aki felhívna a figyelmét más összefüggésekre. A bejegyzések szövegkontextusa gyenge, az előtte-utána álló összefüggő tartalom nem jellemző rájuk.¹⁰ Ezeket a tulajdonságokat nemcsak a Facebook- vagy a Twitter- (ma már: X), hanem egy Instagram-bejegyzésre is vonatkoztatni lehet.

A felek közötti vita abban bontakozott ki, hogy azonosítható-e a felperes a híreket kiszivárogtató személyként. A felperes okfejtése szerint egy átlagos és észszerűen gondolkodó olvasó a kijelentés szövege („Ez pedig ... Rebekah Vardy fiókja”), szöveggörnyezete, belső összefüggései alapján egyértelműen igen. Ezt az értelmezést támasztja alá a bejegyzés után ellene indult, óriási méretű lejáratozó kampány is.

Az alperes azzal védekezett, hogy a bejegyzésben nem nevezte meg egyértelműen a felperest, hanem azt jelentette ki, hogy az ő fiókján keresztül jutottak el a sajtóhoz az információk. Köztudomású tényként kérte kezelni, hogy a médiaszemélyiségek gyakran hozzáférést engednek fiókjukhoz PR-szakembereknek, vagy marketing-okokból annak kezelését kifejezetten másokra bízják, ezért az információátadásra ilyen módon is sor kerülhetett. Ezzel az olvasóközönség is tisztában van. Az utolsó mondat írásjelezése („...”) a felperes bizonytalanságára utal a kísérlet eredményével kapcsolatban, és a „fiók” szó használata is oldja, felhívja azt a jelentést, hogy a szivárogtató a felperessel azonos személy.

A bíró az alperes érveit elégtelennek tartotta annak megállapításához, hogy a bejegyzésben leírt szivárogtató személy alatt nem a felperest kell érteni. Figyelembe vette, hogy a bejegyzés annyiban eltér a hasonló tartalmaktól, hogy viszonylag hosszú és összefüggő szövege megfelel a történetmesélés szabályainak. A szokásosnál nagyobb terjedelemmel az alperes az üzenet fontosságát akarta hangsúlyozni az olvasók számára, vagyis azzal a céllal írta le részletesen az eseményeket, hogy az átlagolvasó különböztesse meg a posztot más hasonló tartalmaktól.¹¹ A figyelem felkeltése után az egyes lépések fokozatos adagolása felcsigázza az olvasót, aki a probléma megoldását rejtvényként kezeli. A bejegyzés utolsó mondatában alkalmazott írásjelek („...”) a csatoló előkészítését szolgálják. A „fiók” szóhasználatnak nincs döntő jelentősége, mert semmi sem utal arra, hogy az alperes által kifogásolt magatartást a fiók tulajdonosán, a felperesen kívül bárki más tanúsíthatta volna. Elméletileg lehetséges, hogy egy másik személy közösségimédia-fiókját más személy használja, de ezt senki sem tekinti a közösségi média összes felhasználója számára hétköznapi vagy normális jelenségnek.¹² Ebben az esetben sem valószínű, hogy az átlagolvasó tekintettel lenne arra, hogy egyes

¹⁰ Első döntés, 18. bekezdés.

¹¹ Első döntés, 25. bekezdés.

¹² Első döntés, 28. bekezdés.

hírességek a közösségimédia-tevékenységük felelősségét átadják másnak. Ez sem abból nem következik, hogy a Twittert és az Instagramot marketingcélra használják, és az Instagram különösen népszerű az influenszerek körében, sem abból, hogy néhányan széles körben felhasználói nyilvános közösségimédia-platformoknak, sem pedig abból, hogy egyes hírességek gondosan készített tartalmat jelentetnek meg.¹³ Nem mindenki ismeri a viszonylag új médiumok működésének valamennyi részletét. Azonban a bíró nem helyettesítheti saját tudásával a köztudottnak nem tekinthető tényt.¹⁴

Ezek után megállapította, hogy a kifogásolt közlés egyetlen, természetes, hétköznapi jelentése (amelyet az átlagos és észszerű olvasó tulajdonítana neki) az, hogy a bejegyzés egyértelműen a felperesről szól, olyan személyként bemutatva őt, mint aki rendszeresen és gyakran visszaélt „közeli barát” követői státuszával, és titokban tájékoztatta a *Sun* újságot az alperes bejegyzéseiről és történeteiről, és annak engedélye nélkül sok olyan információt tett közzé róla, amelyet az nem akart nyilvánosságra hozni.¹⁵

A rágalmazás további elemét az alperes elismerte. Ezért nem szorult bizonyításra, hogy a leleplező poszt alkalmas volt arra, hogy a felperes megítélését lényegesen hátrányosan befolyásolja, és az sem, hogy súlyos károkat okozott számára.

A második döntés a kereset érdeméről

Az alperes a per e szakában kétféle védekezést terjesztett elő. Elsődlegesen arra hivatkozott, hogy a posztban foglalt kijelentés „lényegében igaz” [*Defamation Act* 2. szakasz (1) bekezdés],¹⁶ így rágalmazásért nem vonható felelősségre. Arra az esetre, ha ennek bizonyítása nem sikerül, kérte annak figyelembevételét, hogy a poszt „közérdekű ügyről” szólt [*Defamation Act* 4. szakasz (1) bekezdés a)–b) pont],¹⁷ nevezetesen arról

¹³ Első döntés, 34. bekezdés.

¹⁴ Első döntés, 33. bekezdés.

¹⁵ Első döntés, 23. bekezdés.

¹⁶ 2. § (1) A rágalmazási keresettel szemben az alperes bizonyíthatja, hogy a kifogásolt közlésben megfogalmazott állítás lényegében igaz.

¹⁷ 4. § Közzététel közérdekű ügyben.

- (1) Rágalmazási perben az alperes mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy
 - a) a sérelmezett kijelentés közérdekű ügyre vonatkozott, vagy közérdekű ügyre vonatkozó kijelentés részét képezte; és
 - b) az alperes észszerű módon gondolhatta, hogy a sérelmezett kijelentés közzététele a közérdeket szolgálta.
- (2) A bíróságnak az eset összes körülményét figyelembe kell vennie – figyelemmel a (3) és (4) bekezdésre – annak vizsgálata során, hogy az alperes bizonyította-e az (1) bekezdés szerinti körülmények fennállását.
- (3) Amennyiben a sérelmezett állítás egy olyan vita pontos és pártatlan leírását képezte, vagy annak része volt, amelyben a felperes volt az egyik vitás fél, úgy annak eldöntése során, hogy az alperes észszerű módon gondolhatta-e, hogy a közzététel a közérdeket szolgálja, a bíróságnak figyelmen kívül kell hagynia az alperes minden mulasztását a sérelmezett kijelentés igazságtartalmának bizonyításával kapcsolatban.

a nemkívánatos gyakorlatról, hogy a hírességek magánéletével kapcsolatos információkat megbízhatónak tartott személyek elpletykálják a sajtónak.

A bíró végkövetkeztetése szerint a felperes felelős volt a kiszivárogtatásokban. A felperes és ügynöke összehangoltan dolgoztak azon, hogy bizalmas információkat juttassanak el a sajtónak (elsősorban a *Sun* magazinnak). A felperes magatartását úgy jellemezte, hogy legalábbis tudott a szivárogtatásról, és bátorította rá az ügynökét. Mivel a „Wagatha Christie” poszt tartalma – nevezetesen, hogy a felperes szivárogtatta ki a történeteket – lényegében igaznak bizonyult, a bíró elutasította a felperes rágalmazási keresetét.

Valószínűnek tartotta, hogy nem a felperes, hanem ügynöke továbbította közvetlenül az információkat a *Sun*nak, de a felperes „tudta és elnézte ezt a viselkedést, aktívan részt vett ebben azáltal, hogy publicistáját a privát Instagram-fiókra irányította”.¹⁸ Megjegyezte azonban, hogy a felperes rendszeres kiszivárogtatása a *Sun*nak, inkább meggondolatlan, semmint egy megfontolt és összehangolt üzleti gyakorlat része volt”.¹⁹

A közérdekkel kapcsolatos másodlagos védekezést a bíró az elsődleges védekezés sikerére figyelemmel már csak röviden értékelte. Elfogadhatónak tartotta, hogy a leleplező poszt témája közérdekű ügyhöz, a hírességek személyes adataival való visszaéléshez kapcsolódott,²⁰ de a felperes előzetes értesítése és a magyarázat lehetőségének felkínálása nélküli közzétételt – pusztán a közérdekre hivatkozva – nem tartotta indokoltnak. Ezt az a feltételezés sem tehetné indokolttá, hogy a felperes tagadná az alperes állítását.²¹

A két ítélet értékelése

A rágalmazási perek forgatókönyve kölcsönösen, de nem egyszerre telepíti a felekre a bíróság meggyőzésének felelősségét. Előbb a felperesnek kell megfelelő módon alátámasztania, hogy keresete alkalmas a rágalmazás érdemi tárgyalására (a sérelmezett közlés rágalmazónak minősül), majd az alperesen a sor, hogy kimentse magát a rágalmazásért fennálló felelősség alól. Coleen Rooney sikerrel bizonyította, hogy a leleplező poszt „lényegében igaz”. Ehhez Rooney-nak meg kellett győznie a bírót arról, hogy több mint 50% az esélye annak, hogy állítása lényegében (annak ténybeli alapjait illetően) igaz. A büntetőeljárásban megkövetelt bizonyossági szinthez képest, amely minden kétséget kizáró bizonyítottságot igényel, ez lényegesen kevésbé szigorú mérce.²²

(4) Annak eldöntése során, hogy az alperes észszerű módon gondolhatta-e, hogy a sérelmezett állítás közzététele a közérdeket szolgálja, a bíróság a belátása szerinti mértékű teret engedi a szerkesztői döntések számára.

¹⁸ Második döntés, 132., 226., 285. bekezdés.

¹⁹ Második döntés, 41. bekezdés.

²⁰ Második döntés, 288. bekezdés.

²¹ Második döntés, 289. bekezdés.

²² ANTONIOU 2022. Vö. A magyar jog a büntetőeljárásban a kétséget kizáró bizonyítás szintjét a terhelő bizonyításra követeli meg, a valóság bizonyítására nem.

Fordított felállásban – más hírességek ügyeivel szemben²³ – Coleen Rooney számára Rebekah Vardyval szemben a rágalalmazási per megnyerése elképzelhetetlen lett volna, hiszen a róla szóló újságcikkek ugyan valótlan és reá nézve nyilvánvalóan sérelmes tényeket közöltek, de a hírek forrását ő maga teremtette meg a hamis információk elhelyezésével. Kérdéses az is, hogy a magánéletének megsértésére hivatkozva kaphatott-e volna jogvédelmet, vagy sem. Magánéletének megsértését azonban végső soron nem jogi eszközökkel, hanem a sajtó felhasználásával torolta meg. A bulvármédia illetően módon való orránál fogva vezetése – legalábbis a brit bulvársajtót ismerők számára – meglehetősen szokatlan, és valószínűleg sokan érezték elégtételt a történet e részével kapcsolatban.

A rágalmazó közlés értékelése

A rágalmazóként állított jelentéstartalom elemzésénél a bíró igen körültekintően járt el. Az e törvényhely köré épült gyakorlat annak meghatározására szolgáló szempontokat dolgozott ki, hogy a szavak jelentése azonos-e a kereset benyújtója által nekik tulajdonított jelentéssel. A bíróságnak az a feladata, hogy meghatározza a kifogásolt szavak egyetlen természetes és hétköznapi jelentését, amelynek az felel meg, ahogyan az átlagos olvasó a leírtakat értené. E vizsgálódás alapeleme, hogy az átlagember a szavaknak, kifejezéseknek nem jogi vagy egyéb szakmai jelentést tulajdonít. Ez a fikciós személy egy tisztességes, átlagos intelligenciájú ember, aki nem perverz és nem is gyanakvó, nem lelkesedik a botrányokért, nem él elefántcsonttoronyban, tud olvasni és olvas is a sorok között, a világról szerzett általános ismeretei és tapasztalatai fényében. A hétköznapi olvasó nem jogász, hanem laikus, és egy jogi képviselőhöz képest sokkal szabadabb asszociációs képességgel rendelkezik.²⁴ Nagyon gyakran idézett szempontrendszer a Koutsogiannis-ügyben eljáró bírőé, aki 13 pontban foglalta össze, hogy milyen megközelítést alkalmaz a jelentés értékelésére.²⁵

A bíróságok azonban felismerték, hogy a médiában zajló kommunikáció, akár a klasszikus sajtó elektronikus sajtóként való megkettőződését, akár a közösségi felületek használóit tekintjük, más olvasói szokásokat teremtett. Ennek következtében az említett szempontrendszer kiegészítésre szorul, a médiában zajló kommunikáció

²³ Johnny Depp és Amber Heard amerikai színészek kapcsolata miatt két per volt folyamatban. Az elsőt Depp indította a *Sun* magazin ellen, mert az újság egy szakaszában „feleségverőnek” nevezte őt. A pert elveszítette [2020] EWHC 2911 (QB). A második rágalalmazási keresetet Heard ellen nyújtotta be, mert volt felesége egy újságcikkben azt állította róla, hogy bántalmazó kapcsolatban éltek. Ebben az eljárásban Heard viszontkeresetet indított Depp ellen, mivel állítása szerint a volt férj lejárató kampányt indított ellene. A per Depp győzelmével zárult (Circuit of Fairfax County, Virginia CL-2019-0002911).

²⁴ Farquhar v. Bottom [1980] 2 NSWLR 380 at 385-86. per Hunt J; Lewis v Daily Telegraph Ltd. [1964] AC 234 at 258 per Lord Reid; Amalgamated Television Services Pty Ltd v Marsden (1998) 43 NSWLR 158 at 165-6 per Hunt CJ at CL.

²⁵ Panagiotis Koutsogiannis v. The Random House Group Ltd. [2019] EWHC 48 (QB) (Koutsogiannis-ítélet) 12. bekezdés.

ismertetőjegyeihez mérten. A korábban jól bevált szabályokat könnyebb alkalmazni a régóta fennálló nyomtatott kiadványok, például könyvek, újságok vagy magazinok, vagy statikus online kiadványok esetében, mint például a Twitter (mai megfelelőjeként: X) dinamikusabb és interaktívabb világában, ahol a röviden kifejezett információk sorozata a megszokott, és egyetlen tweet ritkán létezik a többitől elszigetelten.²⁶

A bírói ítéletek erre az eset konkrét körülményeire hangsúlyt helyezve térnek ki. Megállapítják, hogy a 21. század az „olvasók új osztályát” hozta magával: a közösségi média használóit. A bírónak, akinek feladata annak eldöntése, hogy egy Facebook-bejegyzést vagy egy Twitter-tweetet hogyan értelmez a közösségi média felhasználója, szem előtt kell tartania az ilyen bejegyzések és tweetek elkészítésének és olvasásának módját.²⁷ Helytelen egy 140 karakteres tweet kidolgozott elemzésébe bocsátkozni, az általános benyomáson alapuló megközelítés sokkal jobban illik a médiumhoz. E megközelítésnek azonban figyelembe kell venni az egész tweetet és azt a kontextust, amelyben a hétköznapi, észszerű olvasó megtekinti. Ez az összefüggés magában foglalja egyrészt a közönséges általános ismereteket és az olyan ügyeket is, amelyeket az olvasó elé tártak a Twitteren.²⁸

Más ítéletek kitérnek arra, hogy az online oldalak felülete állandóan képlékenyen változik, megtekintésük pedig inkább felületes olvasással történik. A Twitterről korábban megállapították, hogy gyorsan változó médium, amelyen az emberek hajlamosak viszonylag sebesen görgetni az üzeneteket. A tweet jelentésének értékelésekor nagyon fontos, hogy a bíró ne legyen túl analitikus. A tweet olvasása gyorsabb, mint például egy újságcikké, amely pusztán az olvasási idő mennyiségét tekintve lehetővé teszi a gondolkodás és megfontolás legalább egy részét. A tweet által közvetített alapvető üzenetet valószínűleg gyorsan felfogja az olvasó.²⁹

A jelentéstartalom meghatározásának tükröznie kell a médium sajátosságait. A tweetek beszélgetésekre hasonlítanak, nem jellemző rájuk a gondosan megválasztott kifejezés-mód, leginkább olyan szövegek, amelyeket az olvasó olvas és továbbad. A Facebook ehhez hasonló. Az emberek gyorsan, megszakítás nélkül átfutják a bejegyzéseket. Nem töprengenek azon, hogy az állítás milyen jelentést hordozhat. A posztra adott reakciójuk benyomásalapú és mulandó.³⁰ Egy Facebook-bejegyzés hétköznapi olvasója nem különíti el a bejegyzés egyes részeit, még kevésbé a szavakat, és nem mérlegeli azok lehetséges jelentőségét.³¹

Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a médiatartalom sajátosságából eredően ugyanannak a bejegyzésnek az olvasói – választásuk szerint – nem feltétlenül azonos tartalmat olvasnak. A rágalmazónak mondott tweet tartalmazhat hiperhivatkozást. Lehetséges, hogy egy olyan tweet-sorozat részeként kell elolvasni, amelyet a hétköznapi olvasó

²⁶ Monroe v. Hopkins [2017] EWHC 433 (QB), 34. bekezdés.

²⁷ Stocker v. Stocker [2020] UKSC 17 [2020] AC 593 [41].

²⁸ Monroe v. Hopkins [2017] EWHC 433 (QB); [2017] 4 WLR 68, 35. bekezdés.

²⁹ Monir v. Wood [2018] EWHC (QB) 3525, 90. bekezdés.

³⁰ Stocker v. Stocker [2020] UKSC 17 [2020] AC 593, 43. bekezdés.

³¹ Első döntés, 49. bekezdés.

A közösségi platformok olvasóközönségénél a feltételezett olvasót az érintett követőjének kell tekinteni, legalábbis abban az értelemben, mint akik gyakran ellátogatnak az érintett oldalára vagy profiljára.³³ Ilyen lehet például egy párt honlapjának vagy személyes oldalának követőtábor. A médium működési elvei miatt azonban a bejegyzés olvasótáborá túlléphet az érintett követőin, és kiterjedhet más felhasználók követőire is. A párt oldalát vagy bármilyen platformfelületét tehát alkalmanként, vagy akár bizonyos rendszerességgel a más politikai nézeteket valló felhasználók is látogathatják. Ennek lehet az a következménye, hogy ugyanazt a bejegyzést a különböző ideológiai nézetűen lévők teljesen másként értelmezik. E tényből azonban mégsem következik, hogy a szavak egyetlen természetes, hétköznapi jelentése megváltozna.³⁴

Kivételesen azonban a bejegyzés kontextusa a konkrét szöveggörnyezetnél tágabban is értelmezhető. Erre példa, ha egy sértő bejegyzés időben, tartalmában vagy egyéb módon kellően szorosán kapcsolódik a feltételezett átlagolvasó általános ismereteihez.³⁶

Megemlítik a döntések azt a vonást is, hogy a sajtószövegekhez képest a bejegyzéseknél és hasonló kommunikációs tartalmaknál eltér a nyelvezet és a szövegezés minősége. A nem profi felhasználók kifejezőmódja lehet sokkal kevésbé árnyalt, a szövegminőség rosszabb. Bizonyos platformok korlátai rákényszerítették a felhasználókat a rövidebb tartalmak megjelenítésére, számos rövidítés és saját terminológia³⁷ honosodott meg, amit gyakran képi elemekkel ötvözve alkalmaznak. A rövidség nem feltétlenül szoktatta rá a felhasználókat a koncentrált tartalomközzvetítésre, a kevés tartalom nehezebben

37 Pl. 4You – For you; YOLO – You only live once; T2UL8R – Talk to you later; OMG – Oh, my God!; IMO – In my opinion; ASAP – As soon as possible.

kibontakozó gondolatátadást is eredményezhet. Az olvasási mód pedig gyorsabb és felületesebb is lett, a lényegét pásztázó, kereső tekintet kevés figyelmet fordít a részletekre, az összefüggésekre.³⁸

A Wagatha Christie per bírása mindezen szempontokat az eset körülményeihez mérten értékelte. A bejegyzések szokásos jellemzőit annyiban nem tekintette jellegadónak a perbeli leleplező posztnál, hogy annak terjedelme, felépítése és fogalmazásmódja, valamint az alkalmazott írói eszközök (hangulatjelek) a bejegyzést inkább rövid történethez, mint egy hevenyészett poszthoz hasonlóvá tették. Abból nem hiányzott az információk fokozatos adagolása, a végkifejlet előtti hangulatifokozás, majd a csattanó sem, éppen úgy, mint egy Agatha Christie-krimi utolsó fejezetében a nappaliban összegyűlő szereplőknek szóló beszámoló. A kérdéses közlésrész jelentését („Ez ... Rebekah Vardy fiókja”) a szövegen belüli összefüggő elemek mind egy irányba terelték, az alperes végeredményben a felperest személyesen tette felelőssé a kiszivárogtatásért. Ezt a jelentést a bíró annak ellenére is helyénvalónak tartotta, hogy nem vitatott köztudomású tényként kezelte, hogy egyes hírességek hozzáférést engednek Instagram-fiókjukhoz a közvetlen környezetük néhány tagja számára akár úgy is, hogy a fiókot a tervezett médiaszereplés céljából kizárólag ezek a személyek kezelik. A „fiók” értelmezésnél a középtartományt vette alapul, amely szerint elképzelhető, hogy egy több százezres vagy millión felüli követőtáborral rendelkező híresség saját maga kezeli a fiókját, és az is, hogy valaki egy másik személy közösségimédia-fiókját használja. Ez azonban nem általános jelenség – legalábbis az átlagolvasók számára.³⁹

A Koutsogiannis-ítéletből ismert szempontokat alkalmazva az átlagolvasót észszerű személyként írta le (i), a jelentéstartalom meghatározásánál nem tekintette relevánsnak az alperes szándékát (ii), feltételezett észszerű olvasója nem volt naiv, de nem is túlzottan gyanakvó, megértette a szerző sugalmazását (iii), a bíró került a túlságosan aprólékos (iv-v), vagy a szélsőséges szövegértelmezést (vi), a szöveget egészében olvasta (vii), a kifogásolt szövegrészek természetes és hétköznapi értelmének meghatározásához figyelembe vette a szöveggörnyezetet, valamint a közzététel módját (viii), nem kizárólag a bejegyzés olvasóközönségének benyomására, értékelésére hagyatkozott (ix), többször is kitért arra, hogy a felek érveitől függetlenül mi volt a saját benyomása a szövegről (x), és végül maga választotta meg a helyes jelentést, abban a felek nyilatkozatai nem kötöttek (xi). Az említett szempontokat – különösen a közzététel módját és a szöveggörnyezetet illetően – kiegészítette a közösségi platformokon megjelentetett szövegek szintaktikai sajátosságaival. Ez a bírói indoklás minden tekintetben illeszkedett a rágalalmazási jog ítélkezési gyakorlatába.

Annak meghatározása, hogy a kijelentések alkalmasak-e rágalmozó jelentésre, az egyes országok általános gyakorlata szerint objektív, nem szubjektív vizsgálat eredménye.⁴⁰ Ezzel összefüggésben van már azonban olyan felvetés, amely a teljes kép mérlegelése

³⁸ Kovács 2025.

³⁹ Első döntés, 29–30., 32., 39. bekezdés.

⁴⁰ Pl. *New Times, Inc. v. Isaacks*, 146 SW3d 144, 157 (Tex. 2004.); *Parker v. Spotify USA, Inc.*, 569 F. Supp. 3d 519, 528 (W.D. Tex. 2021).

érdekében megengedhetővé tenné, hogy a bíróságok objektív és szubjektív mércét is alkalmazzanak annak eldöntésekor, hogy egy kijelentés alkalmas-e rágalmazó jelentésre. A bíróságok hagyományosan csak egy objektív mércét alkalmaznak a rágalmazó jelentés értékelésére – egy észszerű hallgatóság vagy egy észszerű közösségimédia-felhasználó mércéjére hagyatkozva. Ez a fikció mára már nem feltétlenül állja meg a helyét. Míg az internet korai szakaszában elfogadható volt azt hinni, hogy az emberek szkeptikusan közelednek az online információkhoz, mára jellemzően „névértéken” fogadják el az online megszerzett információk hitelességét. Az emberek általánosságban egyre jobban bíznak a digitálisan fogyasztott tartalmakban. Szubjektív vizsgálattal a rágalmazó jelentéstartalomra való alkalmasságot jobban figyelembe lehetne venni annak meghatározására, hogy a felhasználók valóban hittek-e az interneten szereplő kijelentéseknek. Végső soron ugyanis nem az a fontos, hogy az „észszerű hallgatóság” mit fog fel, hanem az, hogy a közönség valójában mit ért egy kijelentés alatt.⁴¹ Ebben az esetben is fontos lenne a kijelentések eseti értékelése az online kontextus és jelentés alapján, mivel az internetes zsargonnak időnként speciális, árnyalt jelentése van a mindennapi, hagyományos beszédhez képest.⁴²

A bizonyítékok értékelése

Az ügyben feltűnően sok volt a közvetett bizonyíték. A rendelkezésre álló bizonyítékok pedig meglehetősen ingatagoknak tűntek, és számos esetben ellentmondtak egymásnak.

Az alperes *tanúvallomása* szerint hónapokig tartó nyomozás után bizonyosodott meg arról, hogy a felperes az egyetlen, aki kiszivárogtathatta a magánjellegű Instagram-posztjait a sajtónak. Tudatosan csak az ő számára láthatóvá tett hamis történeteket posztolt, hogy tesztelje, ki az, aki szivárogtat. Egyáltalán nem élvezte a leleplező akciót, de nem látott más módot az igazság kiderítésére. Az alperes további tanúi közvetlen környezetéből kerültek ki, és valamennyien úgy nyilatkoztak, hogy az alperes nem beszélt nekik az Instagram-szivárogtatás gyanújáról és a leleplezési tervről. A férje azt vallotta, hogy felesége egyedül végezte a „nyomozást”, és ő csak akkor tudta meg a részleteket, amikor a nyilvánosság is. Az egyetlen, az ügyhöz halványan kapcsolható szál az volt, hogy korábban, a 2016-os Európa-bajnokságon a sportági vezetők kérésére figyelmeztette Jamie Vardyt, hogy felesége (a felperes) túl sok információt oszt meg a sajtóval.

A felperes tagadta, hogy ő maga adta ki az információkat, és azt állította, hogy saját ügynöke, Caroline Watt lehetett a felelős, aki hozzáfért a felperes Instagram-fiókjához. Vallomása szerint nem emlékezett arra, hogy kifejezetten engedélyt adott volna Wattnak a szivárogtatásra. Mivel a felperes tanúvallomása is több napig tartott, később az ügyvédek többször rávilágítottak a Wattnak küldött üzenetei és korábbi nyilatkozatai közötti ellentmondásokra. Caroline Watt előbb beleegyezett a vallomástételbe, majd egészségi

⁴¹ BLAIR 2023.

⁴² BLAIR 2023: 21.

állapotára hivatkozva ki akart hátrálni a helyzetből. A felperes végül visszavonta a meghallgatására vonatkozó kérelmet.

Bár a felek kölcsönösen engedélyezték a tanúként megjelölt újságíróknak, hogy a személyükkel kapcsolatos eseményekről tanúskodjanak, de közülük többen hivatkoztak a forrásvédelem szabályaira, és ez megnehezítette a közvetlen bizonyítékok beszerzését. A sajtóforrások védelme miatt nem is derült ki teljes bizonyossággal, hogy pontosan milyen módon történt a szivárogtatás.

A tanúskodást vállaló újságírók azonban megerősítették, hogy a felperes ügynöke, Caroline Watt régóta rendszeres kapcsolatban állt velük (különösen a *Sun* újságíróival) és többször is exkluzív információkat adott át nekik. Egyetlen újságíró sem vallotta azt, hogy közvetlenül a felperestől kapta az információkat. Néhány esetben az újságírók konkrét kérdésekkel fordultak Watthoz, aki a felperessel konzultálva válaszolt.

A perben a bíróság hosszasan foglalkozott a rendelkezésre álló *okirati bizonyítékokkal*. Megállapította, hogy azok jelentős terjedelme (körülbelül 3000 oldal Instagram-történet, bejegyzés, különböző platformon megjelenő üzenet és újságcikk) ellenére lényeges dokumentumelemek hiányoztak. Megvolt ugyan a leleplező poszttal kapcsolatos képernyőkép, az Instagram-fiók láthatóságával kapcsolatos mentett dokumentumok, de abból az időszakból, amikor a felperes hozzáfért az alperes privát Instagram-fiókjához, a felperes és ügynöke közötti WhatsApp-on küldött valamennyi médiafájl (ideértve a képernyőképeket, más képeket, videókat, hangpostaüzeneteket) hiányzott. Egyértelmű volt, hogy ilyenek legalábbis léteztek, amit az bizonyított, hogy a felperes előadása szerint a teljes WhatsApp-üzenetanyag exportálása során a képek, videók és hangfájlok elvesztek. A WhatsApp-üzenetváltásaik egyetlen elérhető verziója a szöveges fájl exportálása lett volna, az eredeti üzenetek nem voltak elérhetők. Ezért azt sem lehetett megállapítani, hogy a nyilvánosságra hozott változatból hiányzik-e valamilyen üzenet a médiafájlokon kívül.

Az ügyben felmerülő technikai kérdések miatt mindkét fél igazságügyi informatikai *szakértőt* alkalmazott. Feladatuk arra vonatkozott, hogy elmagyarázzák a bíróságnak az Instagram-perben releváns működési szabályait és értékeljék a felek üzeneteivel kapcsolatban rendelkezésre álló bizonyítékokat. Ennek során jelentősége volt annak, hogy a felperes szerint, amikor jogi képviselőjének továbbítani akarta a teljes adatállományt, gépe meghibásodott, és csak töredékesen tudta kinyerni a mobiltelefonján lévő adatokat. A laptop ezután tönkrement, és megvált tőle. Az üzenetek ilyen módú megsemmisülésével kapcsolatos állítások azonban szakértői szempontból nem voltak igazolhatók. Megállapították, hogy a felperes jelentős számú WhatsApp-üzenetet váltott Watt-tal, amelyek véletlen vagy szándékos törléssel végérvényesen elvesztek.

További furcsa körülménye az ügynek, hogy három nappal azután, hogy a bíróság felhívta Watt-ot a saját telefonján lévő adatok átadására, a kulcsfontosságú időszakban használt telefon egy családi hajókiránduláson – Watt előadása szerint véletlenül – a tengerbe esett és megsemmisült. A szakértők az esetet rendkívül valószínűtlennek tartották, és ez gyanút keltett a bizonyítékok szándékos eltüntetésével kapcsolatban. A hiányzó üzeneteket más digitális eszközökről is vissza lehetett volna állítani, azonban

az iCloud-mentések nem tartalmazták az eltűnt adatokat. A szakértők szerint ezt a szándékos törlés vagy az automatikus mentések kikapcsolása okozhatta. A körülményekből mindkét szakértő arra következtetett, hogy a bizonyítékok megsemmisülése nem pusztán véletlen események láncolata, hanem inkább szándékos adateltüntetésre utaló folyamat.

Nyilvánvaló, hogy a szivárogtatás elsődleges bizonyítéka az erre vonatkozó tanúvallomás lehetett volna. A *Sun* újságírói azonban a forrásvédelemre hivatkozással lényegében megtagadták a vallomástételt abban a tekintetben, hogy kitől kapták a privát Instagram-fiókról származó híreket. Erre a brit jogszabály, a *Contempt of Court Act* 10. szakasza alapján törvényes lehetőségük volt. A vonatkozó jogi rendelkezés szerint a bíróság nem követelheti meg személytől a felelősségi körébe tartozó közleményben szereplő információforrás felfedését, és a nyilvánosságra hozatal megtagadása miatti vétkességét sem lehet megállapítani, kivéve, ha a nyilvánosságra hozatal az igazságszolgáltatás rendje vagy a nemzetbiztonság, illetve a közrend védelme vagy bűncselekmények megelőzése érdekében szükséges.⁴³ A szabályozás hatálya a professzionális médiánál tágabb,⁴⁴ és az idézett szabályra nemcsak a *Sun* újságírói, hanem elméletileg az alperes is hivatkozhatott volna. Azonban ő és a felperes is hajlandó volt a más személyekkel folytatott elektronikus kommunikációjának feltárására. Az ügy körülményei miatt a 10. szakasz szerinti kényszerítő feltételek esetleges vizsgálata fel sem merült, így az arra vonatkozó közvetlen tudomásszerzést, hogy ki szolgáltatta az információkat a cikkek szerzőinek, a forrásvédelmi szabályok kizárták tették.

Közvetlen bizonyítéknak minősült volna a felperes telefonjának üzenetforgalma a vonatkozó időszakban, az azonban nem volt teljes. A per érdemi tárgyalásának kezdetén várható volt, hogy a különböző platformokon zajló magánbeszélgetések, a felperes és ügynökének üzenetváltásai, a képi és szöveges tartalmak megismerése egyértelmű bizonyítékul szolgálhat majd arra, hogy milyen módon kerültek ki és jutottak nyilvánosságra az alperes Instagram-fiókjának adatai. A bíró a bizonyítékok feltárása érdekében el is rendelte bizonyos időszak teljes elektronikus adatforgalmának bemutatását. A két legfontosabb bizonyíték – a felperes telefonján tárolt WhatsApp-üzenetek szöveges és képi tartalma, valamint az ügynökével folytatott üzenetek folyama azonban – a szakértők utóbbi megállapítása szerint – hiányos volt, és a látható része jellemzően manuális törlésre utalt. Az üzenetek elvesztésének okát a felperes indokaiból kiindulva kellett értékelni. Szakértői módszerekkel azonban ezt az előadást nem lehetett alátámasztani. A felperes kitartott üzeneteinek végérvényes elvesztésével kapcsolatos indoka mellett (amely szerint a kimásolás során váratlan technikai hiba lépett fel, amely nem volt elhárítható, laptopja pedig tönkrement), így az ő tanúvallomása szemben állt a szakértők véleményével.

Ehhez járult Caroline Watt telefonjának rejtélyes körülmények közötti elvesztése, az ürességtől kongó iCloud-tárhely és Watt kihátrálása a vallomástétel alól.

⁴³ Contempt of Court Act 10. szakasz.

⁴⁴ KOLTAY 2024: 115.

Mindezen körülmények miatt a bíró úgy döntött, hogy a felperes bizonyítékait „nagyon óvatosan” kell kezelni. Többször is bírálatot fogalmazott meg az ügy eldöntése szempontjából releváns (digitális) okirati bizonyítékok elvesztésével és megsemmisülésével kapcsolatban. A felperessel szemben az alperest „őszinte és megbízható” tanúnak találta, aki „nem akart kibújni” a kérdések alól.⁴⁵ A bíró végkövetkeztetése szerint a felperes bizonyítékainak zöme nem volt hiteles, és ezt a következő indokok miatt állapította meg.

A közvetett bizonyítékok relevanciája

Elsőként, a rendelkezésre álló üzenettartalmakból meg lehetett állapítani, hogy a felperes és ügynöke a perben releváns időszakon kívül rendszeresen megvitatták, milyen új tartalmak találhatók az alperes privát Instagram-oldalán. A töredékes beszélgetésekből az is nyilvánvalóan kikövetkeztethető volt, hogy a felperes tudott arról, hogy ügynöke rendszeresen felmegy az alperes oldalára és ellenőrzi azokat a tartalmakat, amelyekről a felperes képernyőfotó küldésével tájékoztatta. A kommunikációból kitűnt, hogy a felperes több alkalommal felhívta ügynöke figyelmét egy-egy bejegyzésre, és sugallta, hogy az a sajtó számára is érdekes lehet.⁴⁶ Hónapokkal korábban azt is egyeztetették, hogy mit fog a felperes kommunikálni, ha kitudódna, hogy ők voltak egy cikk forrásai, sőt, a leleplező poszt esetén is lényegében az ügynök fogalmazta meg a felperes alperesnek küldött, sértett üzenetét.⁴⁷ Mindez azonban csak közvetett bizonyíték volt a történetekhez.

Minden hasonló perben vannak potenciálisan releváns bizonyítékok (a jelen ügryhöz hasonló perekben telefonüzenetek, e-mailek, papíralapú okiratok), és a feleknek mindent meg kell tenni a birtokukban lévő, bizonyítékként felhasználható információk védelme érdekében. Ezért – általában már a jogi képviselőjük tanácsára, de bírói felhívásra mindenképp – biztonsági mentéseket készítenek, a digitális adatállományait másolják, más állományba mentik stb. Ebben az ügyben a bizonyítékok sérülése és bizonyos körben elvesztése éppen akkor történt, amikor szükség lett volna rájuk, a telefon tengerbe esése ráadásul közvetlenül (három nappal) a bírói felhívás után.

Mivel a bizonyítékok hiányosságait számos tisztázatlan körülményre lehetett visszavezetni, a bíró nagy hangsúlyt helyezett a bizonyítékok egyenként, egymással összevetett és összességében való értékelésére. Hosszasan indokolta a felek szavahihetőségével kapcsolatos megállapításait. Ennek eredményeként nyilvánította ki, hogy míg az alperes nyilatkozataiban mindvégig magával következetes maradt, addig a felperes vallomását a bíró többször „nem megbízható”-nak, és időnként „ellentmondásosnak és valószínűtlennek” minősítette.⁴⁸ A felperes és Watt fellelhető üzenetváltásainak fennmaradt szövegét értékelve valószínűsítette a felperes részességét a szándékos szívrogtatásban. A kulcsfontosságú üzenetek és Caroline Watt telefonjának „elvesztését” pedig nem

⁴⁵ Második döntés, 50. bekezdés.

⁴⁶ Második döntés, 262., 285. bekezdés.

⁴⁷ Második döntés, 284. bekezdés.

⁴⁸ Második döntés, 39., 70., 139. bekezdés.

véletlen események sorozatának, hanem inkább a bizonyítékok szándékos eltüntetésére utalónak tartotta. Ez a körülmény rontotta a felperes hitelességét, mivel a bíróság úgy látta, hogy tudatosan próbálta elleplezni a szivárogtatásokat. Mivel a bíró szerint a felperes arra sem tudott kézenfekvő magyarázatot adni, hogy miért nem lehetett rekonstruálni a digitális anyagait, levonta a következtetést, hogy valószínűleg szándékosan vesztette el őket. Watt tanúvallomásának visszavonását pedig utóbb értékelte, hogy bár nem kizárt, hogy a felperes óvni akarta a peres helyzet okozta stressztől, másrészt az is valószínű, hogy a tanú által elmondottak cáfolták volna a felperes állítását, miszerint nem vett részt személyesen a hírek szivárogtatásában, és arra a tudta nélkül került sor.

A közvetett bizonyítékok tehát külön-külön nem, csak összességükben voltak alkalmasak arra, hogy kikezdzék a felperes szavahihetőségét. A különleges, furcsa körülmények száma elért egy kritikus tömeget, a rendelkezésre álló közvetett bizonyítékok pedig mind abba az irányba mutattak, hogy a felperes a vonatkozó időszakon kívül nagyon is hasonló módon kezelte mások személyes adatait, felfedett magánéleti eseményeket a sajtó számára. Ezt nemcsak a megmaradt üzenetek és az újságírók nyilatkozatai, hanem a felperes részbeni beismerése (egy évtizeddel korábban megtörtént szivárogtatás) is alátámasztotta. Az alperes védekezése tartalmazott egy 1722-ből származó, a jelenkori viszonyok között is megerősített precedens döntést⁴⁹ is, amelynek elvi tartalma szerint a bizonyítékok hiányát a bíró értékelheti a félre hátrányosan.

Az *Armory v. Delamirie* precedenshez hasonló jogi megoldások más országokban is ismertek. Az Amerikai Egyesült Államokban folyt kártérítési ügyben például a kereset elutasítását eredményezte, hogy a gépjármű-tulajdonos felperes nem őrizte meg az autót, ami megakadályozta a jármű gyártóját a védekezésben.⁵⁰ Munkajogi perben a bíróság az alperes pénzügyi szankcionálta, mert törölte azokat az e-maileket, amelyek a felperes bizonyítását könnyítették volna. Ez a döntés kitért arra is, hogy a felek kötelesek a releváns bizonyítékok megőrzésére.⁵¹ Arra is van precedens, hogy amennyiben az egyik fél szándékosan töröl bizonyítékokat, azokról automatikusan feltételezhető, hogy a másik félnek kedveztek volna, és ezt a döntés során lényeges körülményként kell figyelembe venni. A bizonyítékok elvesztését azonban mindig a konkrét ügy adatainak gondos mérlegelésével kell értékelni.⁵² Az egyes országokban különböző jogelvek szilárdultak meg a bizonyítékok eltüntetésének szankcionálására. Ilyen a kedvezőtlen következtetés elve (*Adverse Inference Doctrine*), amely szerint, ha a fél eltünteti egy bizonyítékot, a bíróság feltételezheti, hogy az a másik fél állítását bizonyította volna. Ennél súlyosabb jogkövetkezmény polgári perben a *Silvestri*-ügyben alkalmazott joghátrány a pervesztés (*Dismissal of Case*), illetve az a törvényes jogkövetkezmény,

⁴⁹ *Armory v. Delamirie* [1722] EWHC KB J94 (1722. július 31.).

⁵⁰ *Silvestri v. General Motors Corp.*, 271 F.3d 583 (4th Cir. 2001).

⁵¹ *Zubulake v. UBS Warburg LLC*, 2004 WL 1620866.

⁵² *Chin v. Port Authority of New York & New Jersey*, 2012 U.S. App. LEXIS 14088 (2d Cir. July 10, 2012).

hogy a bizonyítékeltüntetés büntetőjogi szankciót is eredményezhet.⁵³ Ez a széles körű gyakorlat nyilvánvalóan összefügg azzal, hogy az angolszász típusú perben minden bizonyítás a felek szavahihetősége körül forog. A feleknek a pernyertesség érdekében nem az objektív igazságot kell feltárnia, hanem arról kell meggyőzniük a bíróságot, hogy az ő előadásuk a hiteles, a másik fél pedig nem szavahihető. Ezért az ügy eldöntéséhez döntően elegendő az erről való bizonyosság megszerzése.

Amint azt az előbb bemutattuk, a bizonyítékok szándékos eltüntetését az ellenfél az ítélezési gyakorlat szerint kérheti a perben az ő javára értékelni. A Wagatha Christie ügyben éppen ez történt. Ennek eredményeként kerülhetett sor arra is, hogy a bíró a hiányzó bizonyítékok tartalmát (azt, hogy konkrétan mi volt az üzenetekben) a közvetett bizonyítékok alapján állapítsa meg. A közvetett bizonyítékok a felperes korábbi és az ügygel kapcsolatos magatartására, életvitelére, személyes kapcsolatainak ápolására, érdeklődési körére és olyan eseményekre vonatkoztak, amiből szavahihetőségére lehetett következtetni. Ezek döntő hányadát adta a közösségi médiában nyújtott tevékenysége.

A médiából szerzett közvetett bizonyíték

Az ítélezési gyakorlatban nem ritkaság, hogy a közösségi médiából szerzett bizonyítékok aláássák a fél vagy tanú eskü alatt tett vallomását. Egy híres ügyben a munkáltatóját perlő felperes csak addig tudta érdemben vitatni az elbocsátását, amíg saját Facebook-oldaláról vett bejegyzéssel a volt munkáltató alá nem támasztotta, hogy a felperes fizetett betegszabadsága idején egy divatbemutatót koreografált a Londoni Divathéten.⁵⁴ Egy másik ügyben a felperest azért bocsátották el, mert a vállalat részletes, a média használatával kapcsolatos belső szabályaiba (*media policy*) ütköző módon „lájkkolt” egy olyan megjegyzést, amelyben a cég menedzseréről azt írták, hogy „annyira hasznos [a cégnek], mint egy csokoládé teáskanna”.⁵⁵ Mivel a nyilvános oldalak profilozása a munkaerőpiacon bevett gyakorlat, nem csoda, hogy a munkaviszony fennállása alatt is előfordul, hogy a közösségi platformokon végzett médiatevékenység nemkívánatos munkajogi következményekhez vezet. Akadt példa arra is, hogy valakit azért bocsátottak el, mert a munkahelyi szabályzat tiltó rendelkezése ellenére a nem nyilvános Facebook-oldalán tett közzé az azonos neműek házasságáról és vallásáról egy bejegyzést, amelyet a munkáltató vallási és politikai nézetei népszerűsítésének tekintett.⁵⁶ De bizonyítottak már elbocsátási okot a Twitteren megfélemlítő, rasszista és fogyatékosokat támadó tweetekkel is.⁵⁷

⁵³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény szerint a bizonyítékeltüntetés például lehet bűnpártolás, ha a terhelt javára történik, és lehet mentő körülmény elhallgatása, ha a terhelt terhére történik.

⁵⁴ Gill v SAS Ground Services Ltd. (ET/2705021/09).

⁵⁵ Young v Argos Ltd. (ET/1200382/11).

⁵⁶ Smith v Trafford Housing Trust [2012] EWHC 3221.

⁵⁷ 7 Game Retail Limited v Laws, UKEAT/0188/14/DA.

Egy tanulmány szerint egyre gyakrabban fordul elő, hogy a peres felek közvetett bizonyítékot keresve vizsgálják egymás közösségimédia-tartalmait.⁵⁸ Az így szerzett bizonyítékok – amennyiben azok felhasználása a törvény szerint lehetséges – bizonyos mennyiségben és kombinációban már alkalmasak lehetnek a szavahihetőség cáfolatára. A platformok használati szokásai, az érdeklődési terület feltérképezése (a követett oldalak, a követők, a keresések adatai, valamely vélemény kinyilvánítása) jelentősen befolyásolhatja a fél szavahihetőségét a tárgyalóteremben. Az előbbi, 2016-os tanulmány azonban arra a következtetésre jut, hogy a közösségi média bizonyítékai továbbra is inkább véletlenül, mintsem tervezésből válnak elérhetővé.⁵⁹ Bizonyítéki relevanciája nem az internetes származásából fakad, hanem abból a tényből, hogy az ember létezésének sokféle aspektusát tükrözi – családot, barátokat, érdeklődési köröket és véleményeket –, ezért teljesebb képet ad róla. Ezeknek az oldalaknak a használatával „a felhasználók különféle anyagokat oszthatnak meg barátaikkal vagy ismerőseikkel, beleértve az ízléstelen vicceket, szerelmi életükről szóló híreket, megrendítő visszaemlékezéseket, üzleti sikereket, apró panaszokat, bulifotókat, gyermekeikről szóló híreket vagy bármi mást, amelyet közzétesznek”.⁶⁰ Ennek eredményeként a közösségi oldalak információs „kincsbányát” szolgáltathatnak a peres eljárások során.⁶¹

A *Romano v. Steelcase Inc.* ügyben⁶² a felperes azért perelte munkahelyét, mert állítása szerint munkahelyén egy szék összetört alatta, és súlyos sérüléseket szenvedett, amelyek miatt otthon kellett maradnia. Az alperesek a Facebook- és MySpace-profiljáról olyan fényképeket és bejegyzéseket szereztek be, amelyek azt mutatták, hogy aktív társasági életet él és utazik. A közösségi médiából vett adatok átadását a bíróság elrendelte, és azokat felhasználták a perben a munkavállaló állításainak megcáfolására. Ennek indoka alapvetően az volt, hogy a felperes közösségi oldalainak nyilvános részei olyan anyagokat tartalmaztak, amelyek ellentétben álltak a perbeli előadásával, ez pedig valószínűvé tette, hogy webhelyeinek privát részei további bizonyítékokat tartalmazhatnak, amelyek a per eldöntése szempontjából relevánsak. Az ítéletben a bíróság kitért arra, hogy a felhasználói oldalakon történő tartalommegosztás – az adatvédelmi szabályzatokban foglalt figyelmeztetés elfogadásából következően – mindig saját felelősségre történik, és amikor a felhasználó saját fiókot hoz létre, beleegyezik abba, hogy a biztonsági beállítások ellenére bizonyos adatai nyilvánosságra kerülhetnek. Amennyiben megghiúsítja az ellenfél eljárási törvényben szereplő bizonyítási lehetőségeit (például tanúvallomás tétele, keresztkérdésnek alávetés, szemle) a kérdéses információk kiderítésére, nem hivatkozhat alappal arra, hogy magánéletének védelme az adott helyzetben előzi a másik fél információkhoz való hozzáféréseinek jogát.

⁵⁸ CLARKE 2016.

⁵⁹ CLARKE 2016: 11.

⁶⁰ BOYDEN 2012.

⁶¹ HOPKINS 2012.

⁶² *Romano v. Steelcase Inc.*, 2010 NY Slip Op 20388 [30 Misc 3d 426] 2010. szeptember 21.

A *Nucci v. Target Corp.* perben⁶³ (2015, USA) a felperes állítása szerint elcsúszott az alperes üzletében, és súlyos sérüléseket szenvedett. Az alperes olyan képeket mutatott be, amelyeken a felperes aktívan sportolt és kirándult a baleset után, illetve olyan – térfüggetlő kamerákból származó – videófelvételeket, amelyek szerint képes megerőltető munka végzésére is. A bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a közösségi médiában megosztott képekre nem vonatkoztatható a magánélet védelméhez fűződő jog, és azok felhasználhatók a keresetben foglaltak bizonyítására.

A közösségi médiában közzétett tartalmak tehát a bírósági eljárásokban számos helyzetben bizonyítékként felhasználhatók. A közösségi médiából származó adatok feltárása alkalmas lehet a fél vagy más tanúk szavahihetőségének megcáfolására. A bíróságok a bizonyításhoz, mint a tisztességes eljáráshoz való jog és a vele szemben álló magánélet-hez való jog ütközése esetén, gyakran kimondják, hogy a nyilvánosan elérhető posztok nem élveznek magánéleti védelmet, mivel „[a]z adatvédelmi aggályok sokkal kisebbek ott, ahol a kedvezményezett maga választotta az információ felfedését”⁶⁴ (tegyük hozzá: a bizonyítási érdek alapján néha még akkor is, ha a címzett kört korlátozni kívánta).

A *Wagatha Christie* per bírója a közvetett bizonyítékok együttes értékeléséből azt a következtetést vonta le, hogy elegendők annak bizonyítására, hogy a felperes által rágalmozónak tartott közlés lényegében igaz. A nyilvánosságra hozott információ nem volt túlságosan bizalmas, és meglehetősen triviálisnak minősült, de sem bizalmasnak, sem jelentőségteljesnek nem kellett lennie ahhoz, hogy megfeleljen a rágalmozás tényállási elemeinek. Magánbejegyzésekből származó információkról volt szó, amelyeket az alperes nem akart nyilvánosságra hozni. Nem változtatott az előbbiek megítélésén az sem, hogy bizonyos posztok kitalált történetek voltak, amelyeket azért tett közzé, mert meg akarta tudni az információi kiszivárogtatásáért felelős személy kilétét.⁶⁵

A közüggyel kapcsolatos érvek

A másodlagos védekezésben az alperes a *Defamation Act* 4. szakasza szerinti védelmet igényelt magának. Az erre vonatkozó rendelkezés⁶⁶ alapján nemcsak a valós, hanem a valótlan információ közlője is mentesülhet a felelősség alól. Az alperesnek ehhez azt kell bizonyítania, hogy a kijelentés valamilyen közügyhöz kapcsolódik, és észszerűen gondolhatta, hogy közzététele közérdeket szolgál.⁶⁷

Az alperes felvetését, amely szerint a leleplező poszt témája társadalmi diskurzus tárgya, és az adott esetben közérdekű üggyhöz, a hírességek személyes adataival való visszaéléshez kapcsolódik, a bíró nem tartotta kizártnak. Elfogadta, hogy a bejegyzés

⁶³ *Nucci v. Target Corp.*, 162 So. 3d 146 (Fla. Dist. Ct. App. 2015).

⁶⁴ *Beye v. Horizon Blue Cross Blue Shield of NJ* (Civ Case No. 06-5337, De2 N.14, De207).

⁶⁵ Második döntés, 287. bekezdés.

⁶⁶ A törvény szövegét lásd a 17. lábjegyzetben.

⁶⁷ Első alkalmazása: *Economou v. De Freitas* (a továbbiakban: *Economou-ügy*) [2018] EWCA Civ 2591, <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2012.html0>

rávilágított a magánjellegű információk nyilvánosságra hozásának visszaélészerű gyakorlatára, és ezzel hozzájárulhatott a közérdekű témához. A védekezés második részét azonban a bíró már hipotetikusán is sikertelennek értékelte, amihez meglehetősen meglepő indokot fűzött. Megítélése szerint az alperesnek a poszt nyilvánosságra hozatala előtt tájékoztatnia kellett volna a felperest arról, hogy őt tartja a híreket kiszivárogtató személynek, és lehetőséget kellett volna nyújtania arra, hogy érdemben reagálhasson a vádra.

Az alperes érveit elfogadó első megállapítás, amely szerint a bejegyzés közérdekű témát érintett és ezért a nyilvánosságra hozatalát a közügy megvitatásában való részvételként lehetett értékelni,⁶⁸ nem tűnik teljesen következetesnek. Nem volt vitás, hogy mindkét peres fél a médiában való ismertségére és jelentőségére tekintettel az influenszer kategóriába tartozik. Az influenszerek helye és ebből eredő tűrési kötelezettsége azonban a közéleti szereplők népes tárházán belül bizonytalan, mert a korábbi megkülönböztetés szerinti hivatásos, illetve kivételes közszereplők kategóriájába sorolás szempontjai nem alkalmazhatók rájuk egyértelműen. Ezzel kapcsolatban a következő kérdések merülhetnek fel.

- a) Influenzszernek lenni foglalkozás-e? Ha abból indulunk ki, hogy egy szakma gyakorlása általában valamilyen speciális alap-, közép- vagy felsőfokú képzettséget igényel, akkor a válasz nem. Arra figyelemmel, hogy számos ilyen szereplő kizárólag az influenszerkedésből él, elképzelhető, hogy mégis. Ez a szempont azonban nem veszi figyelembe, hogy az influenszerek egy része a jövedelemszerzés arányától függetlenül is vagyonos és híres (például családi kapcsolatai miatt), és esetében „foglalkozásról” értelmetlen beszélni. Az influenszer kétségtelenül önként lép a nyilvánosság elé, ezért a médiában való jelenléte a professzionális szereplőkhöz hasonló. Népszerűségét és befolyásoló szerepét azonban nem a klasszikus közéleti témákban szerzi, hanem jellemzően az élet könnyedebb, napos oldaláról, például egy hobbitevékenységről szóló bejegyzéseivel. Persze ez alól is vannak kivételek, hiszen sok influenszer saját, hányattatott élettörténetének megosztásával vált híressé, és feltárulkozását éppen azzal indokolja, hogy másokon akar segíteni, jó példával elől járni. A tevékenység annyira szerteágazó, mint az emberi figyelem, amely az online csoportszerveződés végső alapja a különböző platformokon.
- b) Mekkora ismertség kell ahhoz, hogy valaki influenzsernek minősüljön? A médiában mást jelent közismertnek lenni, mint az offline világban. A közönség zömmel azonos érdeklődésű, homogénebb, a „buborék” egyik tagja nem feltétlenül ismeri más online közösségek „hírességeit”. Az ismertség mérésének is vannak akadályai. Az online platformok használoinak követési adatai és az aktív követés közismerten nincs egyenes összefüggésben. Az online felhasználók hajlamosak egyszerre több médiacsatornát követni.⁶⁹ Lehetséges, hogy egy

⁶⁸ Második döntés, 288. bekezdés.

⁶⁹ ONG'ONG'A 2021: 98.

átlagembernél néhány száztól több ezerig terjed a követett oldalak száma, de senki sem olvassa ennek a több száz vagy annál is több másik személynek a tartalmait rendszeresen. Ehhez hasonlóan, az influenszerek több százazres vagy milliós követőtábora sem feltétlenül aktív követőkből áll, és az is köz-tudomású, hogy a marketingórán kereskedelmi fogásként tanítják a követők „vásárlásának” gyakorlatát. A számok tehát alapvetően nem sok hasznosat mondanak, illetve nem teljesen megbízhatóak egy influenszer megítélésénél.

- c) Az influenszer közszereplő-e vagy sem? Mivel a jogi értelemben vett közszereplés a közérdekű ügyekben való megnyilvánulással függ össze, és a véleménynyilvánítással szemben a közszereplőt terhelő tűréshatárt a közügy jellege és az abban való részvétel kényszere, önkéntessége vagy véletlenszerűsége is befolyásolja, az értékelésnél számtalan variációt kell számításba venni. A főzési vagy lakberendezési blogot vezető háziasszony, aki „polgári” foglalkozását illetően könyvtáros, és nyilvános oldalán egyéb témákban nem nyilvánul meg, valószínűleg nem tekinthető közszereplőnek, még akkor sem, ha néhány tízezer követővel rendelkezik. Ha azonban már százezren felüli követője van, és kilép az eredeti szerepköréből, például egy aktuális politikai eseménnyel kapcsolatban ugyanazon a fórumon véleményt nyilvánít (például szót emel a könyvpiacot befolyásoló jogalkotás miatt), az már közügyben való megszólalásnak, ő pedig kivételes (vagy eseti) közszereplőnek minősülhet. Ha a főzős blogján rendszeresen életvezetési tanácsokat ad, az egészséges életmódot propagálja, óva inti a szülőket a gyermekeknek káros élelmiszerek felhasználásától, akkor ezzel a tevékenységgel kapcsolódik a népegészség közérdekű témájához, és eljárását már nem feltétlenül kivételes közszereplésként kell értékelni. Közszereplőnek (bár nem feltétlenül influenszernek) tekintjük az életüket nagy nyilvánosság előtt élő – a platformokon jelen lévő – művészeket, akkor is, ha csak a saját területükön nyilvánulnak meg, és nem ártják magukat semmilyen közügynek tartott témába. Ha egy ismeretlen tinédzser a TikTok-on azzal szerez hírnevet, hogy a biciklijével hajmeresztő trükköket csinál, majd az online sajtó ezt elterjeszti az egész világon, a produkciót több millióan látják és kommentálják, közszereplőnek kell-e tartani a fiút, akinek egyetlen ismertté tett vonása, hogy remekül ért az extrém sport egy fajtájához? Az influenszerként minősülés tehát minden esetben a konkrét körülmények értékelését igényli, és az ilyenként meghatározott személy helye nem stabil, hanem alapvetően a politikusoktól a fókavadászokig⁷⁰ terjedő skálán mozog.
- d) Mennyire szoros kapcsolatnak kell lennie az influenszer véleménynyilvánítása és valamilyen közérdekű téma között, hogy az előbbi már közügyben megszólalásnak minősüljön? Ennek eldöntése ismét rávilágít arra a problémára, hogy a közügyek fogalma mennyire képlékeny, határai folyamatosan változnak. Ezért a közügy definíciója kizárt (tegyük hozzá: felesleges is lenne

⁷⁰ Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (Application no. 21980/93).

kitenni az állandó avulásnak), és abban, valamint a kapcsolódás tényét illetően alapvetően az értékelő ideológiája mutatkozik meg.

A Wagatha Christie ügyben mindkét fél influenszernek minősült. Coleen Rooney – kétségtelenül világhírű sportoló férje révén – már fiatal korától a média nyilvánossága előtt szerepelt, életútját közfigyelem övezte és követte a sajtó. Az általa évtizedek óta folytatott életmód lehetőséget teremtett számára ahhoz, hogy marketingajánlatokat fogadjon el és saját bevételre tegyen szert, vagy társadalmilag hasznosnak tartott ügyekben vegyen részt. Olyan személyé vált, akit a brit társadalom többsége ismer, a véleményére is kíváncsi és ez utóbbi nem korlátozódik csak a kereskedelmi reklám területére. Magánéletének tehát egy viszonylag nagyobb részébe beengedte a nyilvánosságot, és az így megismerhetővé tett részben híressé, sőt, kedvező megítélése miatt példaképpé is vált. Ha elfogadhatónak tartjuk azt a megközelítést, amely szerint a magánélet terjedelmét és annak indokait a közösség értékei határozzák meg, nem pedig az egyén funkcionális szükségleteinek vagy jogainak meghatározása,⁷¹ akkor Rooney magánéletének e vonása társadalmi értéket is képviselt.

Valamennyi jelentős online platformon aktív jelenléte és a rendkívüli számú követőinek aktivitása, továbbá az online és hagyományos sajtóban való gyakori szereplése révén, esetében a tényleges követőtábor milliós nagyságrendje sem kérdőjelezhető meg. Mivel jótékony célú ügyekben rendszeresen feltűnt, segítve a társadalom bizonyos csoportjainak helyzetét, tevékenységében összefonódott a kereskedelmi szál és a klasszikus közügy kategóriában való megnyilvánulás. Az első három kérdésben való állásfoglalás alapján tehát őt vitathatatlanul közszereplőnek kell tekinteni, aki időnként közügyben is hallatta hangját. Valamivel kisebb volumennel, de ezek a jellemzők elmondhatók perbeli ellenfeléről, Rebekah Vardyról is. A különbség messziről nézve csak annyi, hogy egyikük ugyanazon a pályán jóval előrébb tartott, amikor a leleplező poszt megjelent. Annak eldöntése, hogy a jogvita alapja csupán a két híres hölgy cicaharca, amely megmozgatta a bulvársajtót és a platformok közönségét, vagy ennél komolyabb vetülete is van-e, attól függ, hogy mennyire fogadható el a bejegyzés közérdekű üggyhöz kapcsolódásának jogi érve.

A korábban negyedikként feltett kérdésre [d)], amely a megnyilvánulásnak a közüggyhöz való kapcsolódására vonatkozik, és amelyre az alperes másodlagos védekezése épült, a válasz nem magától értetődő. A Wagatha Christie ügy bírāja három szempont szerint vizsgálta az alperes bejegyzését. Elsőként, hogy a közlés közügyben való megszólalás, vagy annak részét képezte-e [Defamation Act 4. szakasz (1) bekezdés a) pont], másodsor: ha az előbbi kérdésre adandó válasz igen, akkor az alperes megalapozottan gondolta-e, hogy a nyilatkozat közzététele közérdeket szolgál [Defamation Act 4. szakasz (1) bekezdés b) pont], harmadszor pedig, hogy az alperes előbbi meggyőződésén alapuló lépése észszerűnek tekinthető-e [Defamation Act 4. szakasz (4) bekezdés]. A bíró szerint a hírességek magánéletére vonatkozó bizalmas információk nyilvánosságra

⁷¹ RAAB 2012: 7.

hozatalával kapcsolatos társadalmi diskurzus közügynek minősül, amelyet a bejegyzés érintett. Mivel az alperes a leleplező poszt előtt már máskor is közzétett olyan bejegyzést (az Instagramon), amelyben hírül adta, hogy valakik visszaélnék a bizalmával, és ez rosszul érinti őt, ám ennek nem volt eredménye, a leleplező posztra gondolhatott úgy, hogy a közzététel közérdeket szolgált. A bíró azonban nem tartotta észszerű eljárásnak a közzétételt, ugyanis azt nem előzte meg semmilyen intézkedés annak érdekében, hogy a felperes reagálhasson az alperes vádjára. A közérdekű ügyben való megszólalás teóriájára épített védekezés tehát a harmadik feltételen megbukott.⁷²

A professzionális és a kivételes közszereplő fogalma egyaránt feltételezi egy olyan nyilvános vita fennállását, amelyet az ebben a halmazban lévő személyek befolyásolni kívántak vagy pusztán a vitában való megjelenésükkel (érintettségükkel) befolyásolhattak. Az online platformon létrehozott fiókból bizalmas információk eladása a sajtónak sem politikai, sem hagyományos társadalmi kérdésnek nem tekinthető. Az ügyben döntő bíró az általa adott közügy-meghatározást nem is magyarázta meg, és arra sem utalt, hogy arról valamely jól ismert társadalmi diskurzus folya. Természetesen maga a per tényállása is elindíthat egy ilyen társadalmi vitát, de ezt az érvet az adott perben nem használták, és a körülményekből sem következik, hogy az a poszt megjelenésekor vagy később kialakult volna. Az óriási nyilvánosság és a bulvárhírek közönségének élénk figyelme ellenére ez a per sokkal inkább maradt két híres ember egymás közti csatározása, lokális, egyszeri vitája, mintsem vált egy társadalmi kérdéseket feszegető párbeszéd részévé. A kifejezett vádolás valamely, bizonyos körülmények esetében büntetendő cselekmény elkövetésével ahhoz a helyzethez hasonlít, mint amikor valaki bűncselekmény miatt tesz feljelentést, csak ebben az esetben nem a rendőrségen, hanem az online platformon adott ennek hangot. Az ilyen bejelentés természetéből eredően általában nem is a nyilvánosságnak szól, és nem tartozik az „erőteljes és változatos közéleti viták”⁷³ körébe sem.

Nem változtat az előbbi értékelésen az sem, hogy amíg az *influenzser* kifejezés alanyát főként a kereskedelmi marketinghez kötik (maga a szó is ebből származik),⁷⁴ az influenszerek általában úgy ápolják közönségükkel a kapcsolatot, hogy a megcélzott demográfiai csoportot érdeklő nagyobb társadalmi kérdésekről posztolnak, mert a figyelemfelhívás legegyszerűbb módja a közösségi médiában az, ha valaki olyan trendről beszél, amelyről mindenki más beszél, vagy azt, amiről beszél, beilleszti az egyik ilyen trendbe.⁷⁵ Ez a marketingfogás – például a társadalmi igazságosságról, az egyenlőségről, a magánélet tiszteletben tartásának szükségességéről, a sajtó szerepéről vagy hasonló témákról folyó párbeszédbe csomagolva – felvethette volna, hogy a leleplező poszt összességében közérdekű ügyben való megszólalásnak minősüljön.

⁷² Második döntés, 288–289. bekezdés.

⁷³ KENYON 2024: 322.

⁷⁴ Az influenszermarketing-stratégiában vállalkozások vagy márkák közvetlenül együttműködnek olyan befolyásos személyekkel, akik jelentős követőbázissal rendelkeznek a közösségimédia-platformokon. Az influenszerek jellemzően blogokat írnak, YouTube-videókat készítenek, Instagram-képeket posztolnak, vagy más közösségimédia-platformokon tartalmakat osztanak meg. POPOVICS 2023: 78.

⁷⁵ CONNOLLY 2022.

Coleen Rooney azonban ezt nem tette meg. A posztban egyetlen olyan elem sincs, amely magasabb szintre emelné a személyes információinak kiadása miatti felháborodását. Tartalmát tekintve egy érdekes, izgalmas, krimiszerűen felépített leírás a vele történetekről és az igazság kiderítésében játszott szerepéről, okosságáról és talpraesettségéről. Ugyanakkor mindaz, amit Rebekah Vardy átadott a sajtónak, hamis információ volt, és azzal, hogy a kitalált történetek elterjedtek a világban, Rooney végső soron magának is ártott, hiszen rengeteg ember megvezetésének árán leplezte le perbeli ellenfelét. Ez a vonás különösen kétségessé teszi, hogy a poszt kapcsolódott a közügyek vitájához, mivel a nyilvánosságnak legfeljebb ahhoz fűződött érdeke, hogy a korábbi történetek valótlanságát maga a szerző feltárta.

Az előbbiekre tekintettel talán helyesebb lett volna jobban elmélyedni az ügy konkrét körülményeiben, hiszen minden ilyen ügy arra is tanulság, hogy a bírónak a nyilvános vitáról alkotott elképzelése nagyban befolyásolhatja egy ügy kimenetelét. Az egyik megközelítés szerint a vita hatókörét arra a konkrét helyzetre kell korlátozni, amelyre az adott beszéd vonatkozik, a másik szerint pedig a vitát úgy célszerű értelmezni, hogy a témát inkább társadalmi szintre húzzuk fel.⁷⁶ Ha az első nézet érvényesül, a rágalmazás vádja alól ritkábban mentesülhet az érv használója, a második nézet dominanciája viszont inkább annak kedvez, aki saját ügyét gondosan általánosítva igyekszik elhelyezni a közügyek alapjogi térképén.

A joggyakorlat általában ebben az irányban halad, minden ügyre úgy tekintve, mint amelyiknek a tényállása potenciálisan a „közügyek” fogalmának egy újabb elemét rejtí magában. Nyilvánvaló azonban, hogy mindkét megközelítés önmérsékletet kíván a bíróságoktól, különösen abban a vonatkozásban, hogy ne vegyék magukra a közügyekben megszólalásra hivatkozó fél indokainak kiöltését. Ennek kivédését szolgálja a *Defamation Act* 4. szakasz (1) bekezdés *b*) pontjában foglalt feltétel fennállásának vizsgálata is: a bíróságot meg kell győzni arról, hogy az alperes észszerű módon gondolhatta, hogy a sérelmezett kijelentés közzététele a közérdeket szolgálta. Ehhez a félnek elő kell adnia a közérdekű vita mibenlétét. Szinte bármilyen jogvita alkalmas arra, hogy a konkrét tényekből kiindulva általánosabb szintű közéleti kérdések is megfogalmazhatók legyenek. Az alapjogi érvelésnek a magánjogi – gyakran a személyiségi jogi – dogmatikába való beavatkozása olyan disszonanciát idéz elő, amelyet rendszerint a magánérdekek rovására kell feloldani. Ezért a beszédnek a közügyek körébe sorolása miatti védettsége akkor hasznos a közösség számára (és akkor nem ütközik társadalmi ellenállásba), ha a közügy nem körmönfont indokokkal magyarázható, hanem egyértelműen meghatározható, és ha a téma közügyjellege önmagában kellően világos ahhoz, hogy további (csak a bírótól vagy a felektől származó), adott esetben bizonyítást igénylő kérdések nélkül is azonosítható legyen.⁷⁷

A Wagatha Christie per bírója a közügyben való megszólalásra hivatkozást végső soron azért nem tartotta elfogadhatónak, mert az alperes elmulasztotta a felperes előzetes

⁷⁶ LOMONTE–LEIBERT 2023: 737.

⁷⁷ BEZEMEK–DUMBROVSKY 2020: 17.

tájékoztatását a poszt nyilvánosságra hozatala előtt, ezzel elzárta őt az érdemi válaszadástól.⁷⁸ A döntés e része azért különös, a bíró az alperestől azt a gyakorlatot várta el, amely a sajtót terhelő tényellenőrzési kötelezettségre vonatkozik, és az előbbi, általánosan elismert kötelezettséget telepíti a sajtószabadság alanyára.⁷⁹ Az ellenérdekű fél nyilatkozattételre való felhívása, mint a sajtó mentesülésének egyik lehetséges oka, szerepelt a *Reynolds* ügyben⁸⁰ kidolgozott szempontok (Reynolds-teszt) között, és azt a bíróságok azután általánosan alkalmazták.⁸¹ Amikor a 2013-as *Defamation Act* eltörölte a Reynolds-privilégiumot, helyébe a törvény 4. szakasza szerinti „közérdekű védekezés” lépett.

A *Defamation Act* 4. szakasz (4) bekezdése kifejezetten előírja a bíróság számára, hogy az általa megfelelőnek tartott szerkesztői értékítélet alapján döntsön arról, hogy az alperes közérdekkel kapcsolatos vélekedése észszerű volt-e. Kérdés, hogy hogyan veszi figyelembe a bíróság „az eset összes körülményét”⁸² amikor a bejegyzést és annak közzétételét értékeli. Nem kizárt, hogy a Reynolds-ítélet kritériumait is felhasználja, így a válaszlehetőség felkínálása a jövőben is figyelembe vehető szempont marad.⁸³ De vajon azt is számításba veszi-e a bíróság, hogy a platformok számos funkciója ellentétes a professzionális, „felelősségteljes” újságírás hagyományos elképzeléseivel? A Twitter (X) esetében például egyes szerzők kiemelték a használat közvetlenségét mind a spontaneitást, mind az aktuális, valós idejű eseményekhez való hozzájárulást tekintve, és ebből azt a következtetést vonták le, hogy a felhasználótól a hagyományos értelemben vett tényellenőrzést vagy az alternatív források összegyűjtését nem lehet elvárni. Mivel nem csak újságírók használhatják és használják, a jog és a sajtóetika ismerete sem várható el a felhasználók tömegeitől.⁸⁴ Ezért annak megítélésénél, hogy egy Instagram-bejegyzést milyen intézkedések (tényellenőrzés, a megszerzett adatok összevetése, a másik fél nyilatkozattételre felhívása) előznek meg, a gondossági mérce változását nem lehet kizárni.

A Wagatha Christie ügy bírója szerint az észszerűség megítélése tárgyilagos értékelést kíván, és a hangsúly azokon a dolgokon van, amelyeket az alperes mondott, tudott, tett vagy elmulasztott a közzététel időpontjáig.⁸⁵ Az alperessel kapcsolatos „szerkesztői szabadság” mibenléte és számonkérhetősége azonban már eleve abból a szempontból is problémás, hogy a bíróság a sajtó esetében is csak fokozott körültekintés mellett avatkozhat be a szerkesztői értékítélet meghozásával összefüggő kérdésekbe.⁸⁶ A konkrét ügygel összefüggésben pedig merőben kérdéses, hogy hogyan kell az értékelést elvégezni, ha nem egy médiavállalkozás, hanem egy internetes blogger vagy más, egyértelműen nem a sajtó részéről eljáró személy tesz közzé rágalmazónak tartott tartalmat.

⁷⁸ Második döntés, 289. bekezdés.

⁷⁹ Ezt a vonást Antoniou is megjegyzi, ANTONIOU 2022: 2.

⁸⁰ Reynolds v. Times Newspapers Ltd. [2001] 2 AC 127 (HL).

⁸¹ Nagy jelentőségű ügyekben is megjelent az indokolásban, pl. Jameel v. Wall Street Journal (2006), 362 NR 314 (HL), Loutschansky v. Times Newspapers (2.) [2002] QB 783.

⁸² Defamation Act 4. § (2) bekezdés.

⁸³ KOLTAY 2014: 327.

⁸⁴ BERNAL 2014: 8.

⁸⁵ Második döntés, 35. bekezdés.

⁸⁶ CAMPBELL 2014: 22.

Az alperes ugyanis nem sajtószerként gyakorolta szólásszabadságát. Nem is azt a fajta semleges, oknyomozó újságírást művelte, amelyre tekintettel a védett beszéd kategóriájában a sajtót kiváltságokkal ruházták fel.⁸⁷ Továbbá önmagában az a körülmény, hogy a közvélemény egy része a leleplező posztra reagálva „aljas bántalmazásnak” vetette alá a felperest „a legszörnyűbb kifejezéseket használva”, a rágalmazás tényállásszerűségéhez, nem pedig a védekezés eredményességéhez tartozó kérdés. Ezért annak az értékelési szempontok közé vonása, hogy sem a közfelháborodás, sem az ebben az ítéletben foglalt megállapítások nem igazolják, hogy „a felperes családját vagy bármely más, az ügyben érintett személyt ilyen vitriolnak vessenek alá”,⁸⁸ teljesen szokatlan volt a sajtón kívüli szereplőre alkalmazva. A közszereplők onlineplatform-használatában ugyanis korábban nem jelent meg a sajtóetikára vonatkozó követelmény, még akkor sem, ha a gondatlanságból eredő észszerűségi mérce alkalmas lehet a felhasználók viselkedésének értékelésére.⁸⁹ A korábbi döntések között is előfordult olyan, amikor az alperes nem hivatásos újságíró volt.

Az Economou-ügyben egy gyermeke halálának feltételezett okairól interjúban beszélő és közleményeket kiadó szülőt pereltek rágalmazás miatt. A bíróság az észszerűségi feltételt hangsúlyozottan rugalmasan értékelte, és arra következtetett, hogy a laikus alperes és a hivatásos újságírói képzésben nem részesült személyek (mint például a bloggerek, kommentelők) magatartását alacsonyabb követelményekhez kell mérni.⁹⁰ A konkrét ügyben az alperes megbízható információkkal rendelkezett, és a tőle észszerűen elvárható módon megkísérelte azok ellenőrzését, ezért a közérdekű védelem feltételei akkor is teljesültek, ha nem ajánlotta fel a felperesnek a válaszadást (mivel ezt a feladatot meghagyhatta az ügygel egyébként is foglalkozó média hivatásos szereplőinek).⁹¹ Szerepe a bíróság szerint a tények feltárásával kapcsolatos közreműködésre szorítkozott. Amikor azonban egy későbbi ügyben a nem profi újságíró személy már nemcsak közreműködött egy ügy részleteinek feltárásában, hanem a tények összegyűjtésével és feldolgozásával publikált (az adott ügyben egyedül üzemeltette a helyi közösségi újságként kezelt blogot), a bíróság arra következtetett, hogy ugyanazok a követelmények vonatkoznak rá, mint egy oknyomozó újságíróra.⁹²

Vitathatatlan, hogy a Wagatha Christie ügyben a felek ismertsége, követői tábora⁹³ hatalmas nyilvánosságot jelentett, amelyben a rágalmazó kijelentés elképzelhetetlen mértékű pusztítást vihet végbe. A bíró az adott ügyben ezt ki is emelte a közérdekű védekezéssel kapcsolatos döntésrészben. Az interneten szinte lehetetlen eltávolítani egy rágalmazó bejegyzés nyomait, a megmaradt nyomok általában könnyen elérhetők és összekapcsolhatók az érintettel.⁹⁴ Ennek azonban a következmények elháríthatósága és

⁸⁷ YOUNG 2019: 14.

⁸⁸ Második döntés, 8. bekezdés.

⁸⁹ LIU 2019: 12.

⁹⁰ Economou-ítélet, 111. bekezdés.

⁹¹ Economou-ítélet, 112. bekezdés.

⁹² Doyle v. Smith 2018 EWHC 2935 (QB) ítélet, 95., 101. bekezdés.

⁹³ Lásd a 4. lábjegyzet adatait.

⁹⁴ ACHESON 2019: 1.

az okozott kár megállapítása tekintetében lehet jelentőséget tulajdonítani, különös tekintettel arra, hogy a személyiséget ért sérelem felmérése nem egzakt módszerrel történik.

A Doyle-ügyben levont bírói következtetés szerint a saját blogot író személyre gyakran ugyanazok a követelmények vonatkoznak, mint egy bulvárlapnak író hivatásos újságíróra.⁹⁵ Coleen Rooney azonban rendszeres posztolásai révén sem vált bloggerré, amatőr újságíróvá. Ezért annak elvárása, hogy a felperest előzetesen tájékoztassa arról, hogy őt tartja a hamis tartalmú bejegyzések kiszivárogtatójának és ezzel kapcsolatban felkínálja neki a válaszadást, az ügy természetéből eredően felesleges lett volna. Egyebekben ez a követelmény a sajtót azért terheli, mert a rágalmazó és a megrágalmazott személy vitájában külső szereplőként vesz részt, szerepe a nyilvánosság tájékoztatása. Az adott ügyben ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a felperes is megfelelő médiaháttérrel rendelkezett ahhoz, hogy akár azonnal cáfolja a posztot.

Következtetések

Az eset sok szempontból tanulságos azok számára, akik a közösségi platformokon elkövetett rágalmazás esetjogát figyelemmel kísérik. Az ilyen ügyekben hozott ítéleteket olvasva azonnal feltűnik, hogy a rágalmazás tényállásának alkalmazását az online környezet nehezítheti, és a jogalkalmazónak tisztában kell lennie az online tér néhány különleges tulajdonságával. Már maga a rágalmazó jelentés megállapítása is ilyen: támaszkodik a bírói gyakorlat hagyományos szempontjaira, de kiegészül egy sor olyan nézőponttal, amelyek akár el is téríthetik a más (offline) környezetben és kontextusban rágalmazónak minősülő közlés tartalmát.

A közösségi médiában való posztolás közönsége, a rendkívül heterogén felhasználói tömeg alapvetően a hagyományos sajtó átlagolvasójára szabott mércéknek van alávetve, bár a bíróságok felismerik, hogy a platformok használata eltérő olvasói szokásokat teremtett és ennek eltérő jogi következményei is lehetnek. A rágalmazó személy magatartásának értékelésében jelentős szerepet játszik az észszerűségi kritérium, a felelősség pedig inkább az enyhébb gondossági követelmények szerint alakul, mint a hagyományos sajtó esetében.

A rágalmazási perekben kiemelkedő jelentősége van az elektronikus okiratoknak (a felek által szolgáltatott levelezések, posztok és egyéb üzenetek tartalmának), de az érdemi tárgyalási szakban az alperes bizonyítási kötelezettségéből következően a felperes van könnyebb helyzetben, és esélyét a pernyertességre a bizonyítékok manipulációjával könnyen fel is erősítheti, mindezt úgy, hogy eljárásának rosszhiszeműsége rejtve marad. A Wagatha Christie ügy pertörténete rávilágított arra, hogy a bizonyítékok hanyag kezelésével, eltüntetésével vagy megsemmisítésével kapcsolatos erőfeszítések sikere nagyban függ a felhasználói ismeretektől, és azt a védekezésre kényszerülő fél nem tudja befolyásolni, mivel az elektronikus adatok rekonstruálhatósága alapvetően attól függ, hogy a felhasználó mennyire képes saját adatainak utólagos megismerhetetlenné tételére.

⁹⁵ LOVELL 2019.

A közvetlen bizonyítékok közvetett bizonyítékokkal való helyettesítése – garanciális okokból – csak korlátozottan, bizonyos körülmények fennállásakor lehetséges, és egyértelműen bizonytalanabb alapokra helyezi a döntést. A kizárólag közvetett bizonyítékokon alapuló döntés felvetheti a vesztes fél tisztességes eljáráshoz való jogából eredő részjogok sérelmét. Másrészt a digitális felhasználói szokások megfigyelésével előállítható közvetett bizonyíték óhatatlanul együtt jár az érintettek magánéletébe való beavatkozással, ami komoly adatvédelmi aggályokhoz vezethet.

Számos kérdés vetődik fel az ítélkezési gyakorlatban a magánszemélyek bejegyzéseivel kapcsolatos – a felelősség elhárítását célzó – közérdekű védekezéssel összefüggésben. Az online kommunikáció állandó és erőteljes, de az anyagi jog nem tartalmaz eltérő szabályokat a professzionális sajtóra és az azon kívüli szereplőkre. Az online platformokon laikusok által előállított tartalom mennyisége azonban mára már nagyságrendekkel előzi a sajtó tartalmait, és az információs forgalomban megjelenő tartalmak minősége egyértelműen alacsonyabb a sajtóanyagokénál. Az észszerűsége és a gondosságra vonatkozó szempontok – a közérdekű információk megosztásának története miatt – értelemszerűen jobban illeszkednek a sajtó szerepéhez. A nyilvános tartalmak laikus előállítóinak jogi felelőssége pedig egyelőre bizonytalan, és abból leginkább azok a mércék hiányoznak, amelyek mentén az egyes felhasználói csoportokat meg lehetne különböztetni egymástól. Tipikusan ilyen probléma az online platformokat kereskedelmimarketing-céllal használó influenszerek és a közszereplés közötti kapcsolat, valamint a közügyek vitáját érintő tartalmak jogi értékelése.

Az igazság akkor is igazság, ha senki nem hiszi el. A hazugság pedig akkor is hazugság, ha mindenki elhiszi. Mélyen elgondolkodtató, hogy érvényes-e ez a közmondás az online tér útvesztőiben.

Felhasznált irodalom

- ACHESON, David (2019): *The Digital Defamation Damages Dilemma*. Society of Legal Scholars Annual Conference 2019. Online: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3481760>
- ANTONIOU, Alexandros (2022): Wagatha Christie: What the Judgement Said, and What It Means for Future Libel Litigants. *The Conversation (UK)*, 2022. augusztus 1. Online: <https://theconversation.com/wagatha-christie-what-the-judgment-said-and-what-it-means-for-future-libel-litigants-187955>
- BERNAL, Paul (2014): A Defence of Responsible Tweeting. *Communications Law*, 19(1), 12–19.
- BEZEMEK, Christoph – DUMBROVSKY, Tomas (2020): The Concept of Public Interest. *Graz Law Working Paper*, No1-2020, a Prágai Károly Egyetem Jogi Karának kutatási dokumentuma. Online: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3701204>
- BLAIR, Alexandra (2023): *Amateur Sleuths and Online Truths: Defamation Lawsuits in the Internet Age of True Crime*. SSRN. Online: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4666365>
- BOYDEN, Bruce E. (2012): Oversharing: Facebook Discovery and the Unbearable Sameness of Internet Law. *Arkansas Law Review*, 65(1). Online: <https://ssrn.com/abstract=2012121>

- CAMPBELL, John (2014): A rágalmazás jogának folyamatos változásai. A mulasztás kérdése, valamint a jó hírnévhez és a véleménynyilvánításhoz való jog összeegyeztetése az angolszász jogrendekben napjainkban. *In Medias Res*, 3(1), 1–40. Online: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/4820262>
- CLARKE, Barry (2016): Revealed: The Stuff of Life on Screen Now. *Tribunals*, 1, 8–11. Online: https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2016/01/clarke_perils-of-the-online-world-pt2-summer2013.pdf
- CONNOLLY, Rachel (2022): For Influencers, Social Justice Is No More Than a Branding Device. *Irish Examiner*, 2022. február 10. Online: <https://www.irishexaminer.com/opinion/commentanalysis/arid-40804623.html>
- HOPKINS, Christopher B. (2012): Discovery of Facebook Contents in Florida Cases. *American Journal of Trial Advocacy*, 31(2).
- KENYON, Andrew T. (2024): A rágalmazás szabályozása, a Sullivan-ügy és a szólásszabadság megjelenési formája. STONE, Adrienne – SCHAUER, Frederick (szerk.): *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest: Orac, 299–322.
- KOLTAY András (2014): A sajtó-helyreigazítási jog. In CSEHI Zoltán – KOLTAY András – NAVRATYIL Zoltán (szerk.): *A személyiség és a média a polgári és a büntetőjogban Az új Polgári Törvénykönyvre és az új Büntető Törvénykönyvre tekintettel*. Budapest: Wolters Kluwer, 289–356.
- KOLTAY András (2024): *Sajtószabadság. Egy közös európai eszme szabályozása*. Budapest: Orac.
- KOVÁCS Helga (2025): Miért szubjektív az objektív? Az „átlagolvasó” fogalmának felhasználása a személyiségi jogi perekben. *In Medias Res*, 1. Megjelenés alatt. Online: <https://doi.org/10.59851/imr.14.1.3>
- LIU, Ruiteng (2020): Innovation and Reform: Applying New Zealand’s Public Interest Defence in Defamation to Social Media and Blogs. *Victoria University of Wellington Legal Research Paper*, 21, 1–46. Online: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3599683>
- LOMONTE, Frank D. – LEIBERT, Stephanie (2023): Internet Famous: Are Online Influencers and Micro-Celebrities Public Figures Under Defamation Law? *Missouri Law Review*, 88(3), 715–749. Online: <https://ssrn.com/abstract=4678037>
- LOVELL, Jessica (2019): A Closer Look at Public Interest Defence. *Inform’s Blog – The International Forum for Responsible Media Blog*, 2019. április 3. Online: <https://inform.org/2019/04/03/a-closer-look-at-the-public-interest-defence-jessica-lovell/>
- ONG’ONG’A, Daniel Oloo (2021): Exploring the Social Social Media Culture of Commenting: YouTube Users Sentiment’s of „Misinformation” on International News Media Sphere. *Social Communication*, 22(1), 90–100. Online: <https://doi.org/10.2478/sc-2021-0009>
- POPOVICS Anett (2023): Az influencers marketing hatása a fogyasztói döntésekre. *Vállalkozásfejlesztés a XXI. században*, 1, 78–87. Online: https://kgk.uni-obuda.hu/wp-content/uploads/2023/11/VF_2023_I_09.pdf
- RAAB, Charles D. (2012): Privacy, Social Values and the Public Interest. In BUSCH, Andreas – HOFMANN, Jeanette (szerk.): *Politik und die Regulierung von Information (Politische Vierteljahresschrift, Sonderheft 46.)*, 129–151. Online: <https://doi.org/10.5771/9783845238340-133>
- YOUNG, Hilary (2019): Reynolds v Times Newspapers Ltd. In ROLPH, David (szerk.): *Landmark Cases in Defamation Law*. Sydney: Hart Publishing, 195–216. Online: <https://doi.org/10.5040/9781509916757.ch-009>